

jrk	Peatükk/lk	Ettepanek	Ettepaneku tegija	Ettepanekuga arvestamine/mitte arvestamine (põhjendada)
1.	4.1.3 Kestliku kogukonna valdkond	Lisada ootus Vabariigi valitsusele, kehtestada piiriäärsete alade (kuni 15km riigipiirist) elanike maksuerisused. Esiteks kõigile nimetatud alal reaalselt elavatele inimestele tulumaksusoodustus 25%. Teiseks täiendav tulumaksusoodustus iga lapse pealt 15%. Omavalitsusele saamata jääv tulu kaetaks tasandusfondist.	Imre Paas Rõuge vallavolikogu ettevõtlus- ja arengukomisjoni liige Tel: 5282210 imre.paas@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Lisatud sõnastus: Regionaalse mahajäämuse tasakaalustamiseks ning Võru maakonna elu- ja ettevõtluskeskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleks riigil rakendada regionaalprogramme, arvestada programmide koostamisel regionaalset eripära ning kasutusele võtta maksuerisusi.
2.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade 5.3 Kultuur ja omapära (lisatav kultuuri osa)	Kuna Arengustrateegia hetkeolukorra ülevaates pole mitte ühegi sõnaga kajastatud kultuuri hetkeseisu, siis palun see kindlasti lisada. Kultuuri eripära viib tõesti suures osas ellu Võro Instituut ja selle tegemisi on ka üksikasjalikult kirjeldatud, aga valdav enamus kultuurisündmustest ja tegevustest toimub ikka kultuuriasutustes, millest omakorda eristub oluliselt Võru Kannel. 5.3 Kultuur ja omapära (lisatav kultuuri osa). Koorimuusika traditsioonid on maakonna tippkollektiivide baasil koondunud suures osas Võru Kandlesse, kus tegutsevad segakoor Hilaro, segakoor Tervis, naiskoor Tempera, Võru Naiskoor, Võru Meeskoor. Maakondlikult	Heiki Kelp heiki.kelp@vorukannel.ee	Ettepanekuga arvestatud. Lisatud täiendavalt ülevaade maakonna KOVdes tegutsevatest kultuurikeskustest, rahva- ja seltsimajadest, muuseumidest, raamatukogudest ja korraldatavatest üritustest.

		<p>on tegutsemas mitmeid heal tasemel koore, neist edukam Lasva Meeskoor.</p> <p>Pillimängu traditsioonidega paistab Võrumaa silma süvamuusika poolest. Kandles toimuvad vabariiklikult tunnustatud Võru Vaskpillipäevad ja Ed. Tamme nimeline puhkpillifestival. Võru Muusikakoolis Klaverifestival, akordionimuusika päevad. Tegutseb kõrgetasemeline Võru Muusikakooli Sümfonjettorkester, Võru ja Kungla puhkpilliorkestrid. Muusikaõppe tuumik on koondunud Võru Muusikakooli kus õpetatakse ka rahvapille.</p> <p>Võrumaa tantsukultuuri on viimasel ajal tugevate rahvatantsurühmade kõrvale nagu Hopser, Siisik, Kandle segarühm, Kabujalakesed, Tsõõr, Viire jt., lisandunud palju uuenduslikku. Tegevust on alustanud mitmeid tantsuklubisid, kus viljeldakse tänavatantsu, moderntantsu ja breiktantsu. Võimlemisklubide tegevus vabariigis esirinnas.</p> <p>Maakondliku kultuurielu keskuseks on SA Võru Kannel, kus tegutsevad maakonna tippkollektiivid, aastas toimub Kandles üle 60. teatrietenduse, üle 70. kontserdi, üle 1100 kinoseansi ning üle 30 maakondliku tähtsusega suurkogunemise (festivalid, messid, konverentsid, kokkutulekud). Kandles tegutseb ainus maakondlik non-profit Võru Linnagalerii ning vabariigis ainus maakonnakeskuses tegutsev Europa Cinemas litsentsi omav kino Kannel. Samuti on tegemist ainsa kohaga, kus saab esitada professionaalseid teatrietendusi ja korraldada akustilisi suurkontserte.</p> <p>Maakonna kultuurielu ilmestavatest suurüritustest toimuvad traditsiooniliselt Võru pärimustantsu Festival, Võru Lastefestival, Võru Linnapäevad, Võhandu Maraton, Võru Vaskpillipäevad, Lasva järvemuusik, jt. suurüritustel</p>		
3.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond lk.17	<p>Lisada tegevussuund:</p> <p>Maakondliku kultuurikeskuse kontseptsiooni väljaväljatötamine Võru Kandle baasil.</p> <p>Põhjendus: Juba kaasajal on suures osas maakondlike ja riiklikult väärtustatud kultuuritegevuste koondumine</p>	Heiki Kelp heiki.kelp@vorukannel.ee	Ettepanekuga arvestatud. Lisatud tegevus.

		toimunud Võru Kandlesse. Regionaalselt on tähtis, et tegevusi ja algatusi toetataks peale omavalitsuse ka riiklikult ja maakondlikult.		
4.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond lk 13 Peamised tegevussuunad	3. tegevussuund on: Iga maakonna kodanik kuulub vähemalt ühte kogukonda. Põhimõte ja eesmärk on arusaadav kuid tegelikkuses kuulub iga kodanik, kes elab Võrumaal juba kasvõi võrumaa kogukonda. Või siis Antsla kogukonda, Kaika kogukonda jne. Küsimus on, kui aktiivselt ta panustab või üleüldse, soovib aktiivne olla. Ehk võiks sõnastada: * maakonna kodanike kaasamine kogukondlikku ellu*	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud. Tegevussuuna muudetud sõnastus on : Maakonna kodanike kaasamine kogukondlikku ellu.
5.	4.4.1. Taristu ja keskkonna valdkond lk 18 alt 3 lõik	5. sõna peaks olema „puudumine”	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud.
6.	5.1. STRATEEGILISTE VALDKONDADE OMAVAHELISED SEOSSED lk 24	„*ettevõtjad saavad kas rahaliselt või oma toodanguga toetada kohalikke kultuuri - tegelasi ja algatusi” Siis tekkis arutelu käigus küsimus, kas on mõeldud kultuuritegelasi või kultuuritegevusi.	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud. Mõeldud on kultuuritegevusi. Parandus tehtud.
7.	2.1 Maakonna majanduse üldiseloostus lk 18 tabel 15	Millest võib tuleneda ettevõtete arvu hüppeline kasv 2012/2013.	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Tuleneb statistika muutusest.
8.	2.4 Turism lk 23 tabel 17 ja tabel 18	Mis asjaoludel on Antsla poole objektide loetelu nõnda napp. Turismiobjektide seas pole isegi Pokumaad. Ühel omavalitsusel on järved, teisel mitte, ühel matkarajad, teisel mitte. Nimekirja koostamisel peaks lähtuma sarnastest põhimõtetest. Uus tekst: Majutusasutused Veski Külalistemaja Järvenukka puhkemaja Löödla puhkemaja K15 hostel	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud. Tabelit on täiendatud vastavalt tehtud ettepanekule.

		Ööbiku kodumajutus Uhtjärve Ürgoru Nõiariik Toitlustusasutused Roosiku kodukohvik Veski Pubi Kohvik Kindel koht Vahtrasalu kohvik Restoran Ürg Uhtjärve Ürgoru Nõiariik Turismiobjektid Karula Rahvuspark Karula rahvuspargi külastuskeskus ja muuseum Ähijärvel Vana - Antsla mõisakompleks ja park Metsamoori perepark Kraavi kirik Urvaste kirik Tamme-Lauri tamm Uhtjärv ja Urvaste ürgorg Vabadussõja mälestussammas Antsla kesklinnas M. Heibergi mälestussammas Liikluslinn Nõiariik Mäe-Lõhtsu tamm Pokumaa Uhtjärve Ürgoru Nõiariigi suitsusaun Ähijärv Mäekonnu vaatetorn Hedo talu Veetka talu		
9.	4.1 Sotsiaal - ja tervishoiuteenuste kättesaadavus lk 49 altpoolt 3 lõik viimane lause lk 49 4. lõik	Antsla valla poolt osutavad ja korraldavad sotsiaaltööd: sotsiaalnõunik, sotsiaaltöö peaspetsialist, sotsiaaltöötaja lastekaitsetöötaja ja hooldustöötajad	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud. Parandus on tehtud.
10.	4.1 Sotsiaal -	Aastaks 2020 valmib uus	Kalev Joab arenguspetsialist	Ettepanekuga arvestatud.

	ja tervishoiuteenuste kättesaadavus lk 49 altpoolt 3 lõik viimane lause	esmatasandi tervisekeskus Antsla linnas. Palume täiendus „esmatasandi” lisada ka lk 66 esimesse lausesse.	Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Parandus on tehtud lk 49.
11.	6.2 Keskkond (lk 65 Kaugküttevõrk esimene lõik asendada)	Valla allasutuste soojamajanduses on kasutusel erinevad kütteviisid. Lusti Lasteaeda, Tsooru Rahvamaja ning vallamaja köetakse õlikateldega. Antsla Gümnaasium, Antsla Kultuuri - ja Spordikeskus (Antsla KSK) ning MTÜ Antsla Tervisekeskus saavad sooja 2012. aastal renoveeritud gümnaasiumi katlamajast, mis töötab hakkepuudel. Kuldre kooli köetakse hakkepuudega ning Urvaste vallamaja lokaalse pelletikatlaga. Energiatõhusamaks on rekonstrueeritud Lusti Lasteaia hooneosa, Antsla gümnaasiumi B -korpus ja Kuldre kool. Taastuvenergia lahendustest on Linda Rahvamaja hooneosas kasutusel maaküte. Aastal 2019 laiendatakse Antsla linnas kaugküttepiirkonda. Uue soojatrassi rajamise järgselt hakkavad Antsla gümnaasiumi katlamajas toodetavat soojusenergiat tarbimavallamaja, postkontori hoone, Antsla Tarbijate Ühistu hoone aadressil Jaani 4, ehitatav perearstikeskus ning hooned aadressil Haigla 1 ja Tamme 2.	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud. Tekst on asendatud.
12.	7.3 Riiklikud struktuurid lk 73 , 4.Keskkonnaamet.	Sõnastada: Võrus paikneb Põlva - Valga - Võru regiooni kontor, samuti paikneb maakonnas Karula rahvuspark külustuskeskusega Ähijärve külas Antsla vallas, mis kuulub ameti jurisdiktsiooni alla; <u>/NB! Rahvuspark jääb poole territooriumi ulatuses Valga valda/</u>	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud. Tekst on asendatud.
13.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond	Peatükk algab eksitava väitega, justkui sõltuks aktiivsete kogukondade kujunemine külade suurusest. Külade suurus on aga omavalitsuseti väga erinev, sõltudes suuresti toonase ametniku sisetundest.	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.

		<p>Ettepanek: sõnastada ptk algus ümber järgmiselt: „Võru maakonna aktiivsete kogukondade kujunemist mõjutab olulisel määral asustustihedus. Aktiivsed inimesed koonduvad pigem kandi- kui külapõhiselt ning hoiavad sidet ka ümbruskonna kogukondadega“. Vajadusel võib siia lisada huvitava, kuid sisuliselt väheolulise fakti alla 10 elanikuga külade protsendi kohta.</p> <p>Praegune sõnastus: „Võru maakonna aktiivsete kogukondade kujunemist mõjutab enim see, et meil on väikesed külad, kus elanikke on alla kümne. Niisuguseid külasid on üle 250 ehk 46% kõigist küladest.“</p>		
14.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond	<p>Kas väide „ Võru maakonna külaseltside ja seltsingute aktiivsus on pigem madal“ on kontrollitud ning millega me aktiivsust võrdleme? Tunnetuslikult Eesti mastaabis see nii ei ole. Selle väite kinnituseks peaks olema mingisugunegi statistika, kasvõi KOP-toetust taotleivate ühingute suhe elanikkonna arvuga Võrumaal ja Harjumaal või Võrumaal vs Eestis keskmiselt vms. Võimalik, et see arengustrateegias toodud väide siiski ei pea paika.</p>	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Tähelepanekuga arvestatud. „Pigem madal“ sõnastus asendatud „paikkonniti erinev“.
15.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond	<p>Muuta sõnastust järgmiselt: „Üheks võimaluseks on sõlmida riigiasutustel ja kohalikel omavalitsustel mõjusate ja professionaalsete ühingutega pikemaajalised koostöölepingud (3-5 aastat)“ Praegune sõnastus, mis ei ole täpne: „Üheks võimaluseks on sõlmida mõjusamate ühingute vahel pikemaajalised koostöölepingud (3-5 aastat).“</p>	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
16.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond Lk 13	<p>Kaaluda tegevussuuna lisamist „Tühjaks jäänud koolihoonete säilitamine omavalitsuste või külaseltside omandina, mis annab laiemad võimalused nende avalikuks kasutuseks.“</p>	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Ettepanekut on kaalutud. Mõeldav on tegevuse lisamine tegevuskavasse.
17.	4.2.1 Majandus	<p>Võimalusel palun täpsustada järgmiselt: „ Meie maakonna tootjad (sh põllumajandus- toidu- ja tekstiilitööstuse valdkond) ja teenusepakkujad on kaitsevæele kohapeal olulised lepingupartnerid.“</p>	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.

		Praegune sõnastus: „Meie maakonna tootjad ja teenusepakkujad on kaitsevæele kohapeal olulised lepingupartnerid.“		
18.	4.3.1 Kultuuri ja eripära valdkond	Täpsustada: „aastaringelt“. Praegune sõnastus. „ Seetõttu on väljakutseteks omanäoliste võru ja seto kultuuride säilitamine, arendamine ning tutvustamine, kaubamärkide edasiarendamine ja levitamine ning aastaringsete kultuuri- ja spordiürituste korraldamine“	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
19.	4.3.1 Kultuuri ja eripära valdkond	See tegevussuund käib pigem kogukondade ptk alla: „Elukogenud põlvkonna kaasamine kogukondlikesse tegevustesse, et nad tunneksid, et kogukond neid väärtustab, ja aitaksid edasi kanda piirkonna kombeid ja keeli.“	Airi Hallik-Konnula kestliku kogukonna töörühm airi.hallik@gmail.com	Olemas kattuvus, hetkel on jäetud muutmata.
20.	1.VÕRU MAAKONNA VISIOON 2035+ Lk 6	<ul style="list-style-type: none"> • Keeleline ja kultuuriline omapära. Võru maakonnas on kaks omanäolist kultuuriruumi (Vana-Võromaa ja Setomaa), millele baseerub kohalik identiteet. Hästi säilinud ja edasi kantud keele-, kultuuri- ja looduspärandi tõttu on meie inimestel tugev paigatunnetus. Keeleline ja kultuuriline omapära on kogukondade sidujaks ning üheks ettevõtluse (ennekõike turismi) mootoriks. (SE3) Põhjendus: Võru ja seto keelt ning nende hoidmist ja kasutamist on küll mitmes kohas mainitud, kuid kohati võiks kultuuri kõrval keelt veel selgemalt eraldi välja tuua. 	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga osaliselt arvestatud. Jaotus Kultuuriline omapära on jäetud muutmata. Muu tekst muudetud vastavalt ettepanekule.
21.	5.1. STRATEEGILISTE VALDKONDADE OMAVAHELISED SEOSSED Lk 24	Kultuuri ja eripärasse panustavad teised valdkonnad järgmiselt: hariduskorraldus toetab oma keele ja kultuuri arengut (keelepesad, koolides võru- ja setokeelsed tunnid , väärtuspõhine haridus); mainekujundus aitab esile tuua ning toetab sellega maakonna keelelist ja kultuurilist rikkust ja eripära. Põhjendus: Võru ja seto keelt ning nende hoidmist ja kasutamist on küll mitmes kohas mainitud, kuid kohati võiks kultuuri kõrval keelt veel selgemalt eraldi välja tuua.	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.

22.	4.1.2. Elukestva õppe valdkond Lk 10	<p>Eelnõus olev lõik: Asutusi, kes pakuvad Võru maakonnas erinevaid koolitusi ning haridusprogramme, on palju (lasteaiad, koolid, kutsehariduskeskus, Rajaleidja, Töötukassa, noortekeskused, päevakeskused ja erinevad vabaühendused).</p> <p>Ettepanek lisada loetellu muuseumid ja Võru Instituut. Täiendusega sõnastus oleks:</p> <p>Asutusi, kes pakuvad Võru maakonnas erinevaid koolitusi ning haridusprogramme, on palju (lasteaiad, koolid, kutsehariduskeskus, Võru Instituut, muuseumid, Rajaleidja, Töötukassa, noortekeskused, päevakeskused ja erinevad vabaühendused).</p>	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud: Lisatud Võru Instituut, Seto instituut, muuseumid.
23.	4.1.2. Elukestva õppe valdkond Lk 10	<p>Eelnõus olev lõik: Üheks väljakutseks Võru maakonna haridusmaastikul on pakutava hariduse mitmekesisdamine läbi alternatiivhariduse soodustamise, et iga laps saaks õppida talle kõige sobivamas keskkonnas. Selleks on oluline toetada Waldorf pedagoogikal põhineva kooli arengut Võru maakonnas ning aidata säilida teistel era- ja erikoolidel.</p> <p>Ettepanek: laiendada võimalusi erinevate pedagoogikate rakendamiseks. Kui panna kirja erinevatel pedagoogikatel, hõlmaks see endas ka Waldorf-pedagoogikat.</p> <p>Muudatusega sõnastus oleks:</p> <p>Üheks väljakutseks Võru maakonna haridusmaastikul on pakutava hariduse mitmekesisdamine läbi alternatiivhariduse soodustamise, et iga laps saaks õppida talle kõige sobivamas keskkonnas. Selleks on oluline toetada erinevatel pedagoogikatel põhinevate koolide arengut Võru maakonnas ning aidata säilida nii era- kui erikoolidel.</p>	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.

24.	4.1.2. Elukestva õppe valdkond Lk 10	<p>Meie maakonna keelilise eripära hoidmine on niivõrd oluline ülesanne, et see peaks olema strateegias hariduse valdkonda käsitlevas peatükis eraldi sõnaselgelt välja toodud.</p> <p>Ettepanek täiendada elukestva õppe valdkonna sissejuhatavat teksti lisalõiguga, mis sobiks teise ja kolmanda lõigu vahele:</p> <p>Võru ja seto keele edasiandmise elava ja igapäevaselt kasutatava keelena peab tagama haridussüsteem (keelepesad ning võru ja seto keeles koolitunnid) üksteist toetavas tihedas koostöös kodude, kogukonna ja omavalitsustega.</p>	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
25.	4.1.2. Elukestva õppe valdkond Lk 11	<p>Ettepanek täiendada ühe tegevussuuna sõnastust:</p> <p>Kodukandi kultuuri väärtustamise toetamine, võru ja seto keele lastele (järgmistele põlvkondadele) elava ja igapäevaselt kasutatava keelena edasiandmine.</p>	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
26.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond Lk 16	<p>Siit on praegu jäänud välja, et tegelikult on peamine kodudes ja peredes võro keele kõnelemine. Koolid ja lasteaiad saavad olla toeks keelekeskkonna laienemisele.</p> <p>Täiendusettepanek sõnastuseks: Lõuna-Eesti keel on üle 2000 aasta vana (algselt nimetati seda Tartu keeleks). Tänapäeval kõneldakse Võru maakonnas kahes põlises piirkonnakeeles: võru ja seto keeles. Keele kestmise seisukohast on oluline, et lisaks kodudes ja peredes võru keele kõnelemisele oleks lasteaedades ~~oleks~~ loodud keelekeskkond ning koolides toimuksid tunnid võru ja seto keeles.</p>	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
27.	4.4.1. Taristu ja keskkonna valdkond Lk 18-19	<p>Tähelepanekud:</p> <p>Keskkonna valdkonna kirjeldamisel on rõhk praegu nn tegutsemiskeskkonnal, tähelepanuta on looduslik keskkond, see tähendab looduslikud maastikud, sealhulgas</p>	Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com	Ettepanekuga osaliselt arvestatud. Sõnastust on muudetud. Täiendatud on

		<p>metsamaastikud ja nende osas tulevikuvision. Loodusmaastikud on selle külalistele pakutava „puhta“ alus ja muidugi ka elanikkonna püsimise alus. Visioonis on „toetav taristu ja puhas keskkond“, aga järgnevas on kõneldud umbes 90% taristust ning 10% keskkonnast (ja päris selge pole, mida selle all mõeldakse). Eesmärgina on selles peatükis lk 19 kirjas vaid: Keskkonnahoid (sh põhjavee kaitse, jäätmehooldustaristu arendamine) Tegevuskavas (lk 19) on samuti üks lakooniline tegevus: Keskkonna hoidmine ja energiasääst Sellega haakuvalt: Mainekujunduse valdkonna esimene põhisõnum (lk 21) on: Põhisõnumid: Võru maakonnas on tugevaid emotsioone pakkuv vaheldusrikas loodus.</p> <p>Ettepanek lisada taristu ja keskkonna valdkonna eesmärkidesse (lk 19) üks eesmärk juurde: Taristuarenduses arvestatakse looduslike maastike, sh põliskultuuriliselt tähtsate looduslike pühapaikade (ristimetsad, pühad puud, allikad jms) hoidmise ning säilimisega, kasutades säästvaid lahendusi. Ettepanek tegevustesse: laiendada selle ühe tegevuse (lk 19) sõnastust: Keskkonna, sh looduslike maastike hoidmine, energiasääst.</p>		<p>tegevussuunda ja lisatud: Keskkonna, sh looduslike maastike hoidmine, energiasääst.</p>
28.	4.1.1. Heaolu valdkond	<p>Tähelepanek: Heaolu valdkonna visiooni sõnastus (lk 9) on praegu: Meie inimesel on kirk elu vastu läbi kogu oma elukaare. Ettepanek sõnastuse kohendamiseks eesti keelele omasemaks: Meie inimesel püsib elukirg kogu oma elukaare jooksul.</p>	<p>Rainer Kuuba SA Võru Instituut rainer.kuuba@gmail.com</p>	<p>Jätta sõnastus muutmata.</p>

29.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade	<p>Olen Eesti Punase Risti Võrumaa seltsi sekretär Riina Paat.</p> <p>Kuna tegeleme väga pikki aastaid koolilaste ja ka koolieelikute tasuta õpetamisega esmaabi teemadel, siis oleks ehk ka sellest vaja plaanides rääkida. Projektides , mis on suunatud lastele, oleme koostööpartneriks nii PPA-le, päästjatele, Kaitseliidu noorkotkastele ja kodutütardele jne.</p> <p>Lugedes märkas, et nimetamata on teie arengustrateegias ka Maanteeamet ja Elektrilevi. Ka nemad annavad panuse , millest võiksite teada.</p> <p>Kui tunnete meie tegevuse kohta huvi ja tekib mõte seda tegu ka edasi arendada , olen nõus seda teemat teiega rääkima.</p> <p>Ma arvan, et meie tegevus peaks ka teile olema huvipakkuv.</p>	<p>Eesti Punase Risti Võrumaa Selts</p> <p>Riina Paat riinapaat@gmail.com Tel: 5133238</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud.</p> <p>Sõnastust on muudetud.</p> <p>Tekst lisatud: LK 75 7. Maanteeameti Tartu teenindusbüroo Võru esindus. LK 76 Maakonnas tegutseb ka Eesti Punase Risti Võrumaa Selts, mis tegeleb koolilaste ja ka koolieelikute esmaabi õpetamisega ning on koostööpartneriks nii PPA-le, päästjatele, Kaitseliidu noorkotkastele ja kodutütardele.</p>
30.	Kogu arengustrateegia ulatuses	<p>Arengukava koostaja peaks üks kord vaatama tegevuskava ja ülevaate sellise pilguga üle, et kas kõikidele väljakutsetele on tegevussuunad olemas.</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud.</p>
31.	4.1.1. Heaolu valdkond Lk 9	<p>Heaolu valdkonna eesmärk</p> <p>Meie inimene leiab eneseteostust kogu elukaare vältel (suurendada tööhõive määra eakate (70+), noorte (15-24) ja vähenenud töövõimega inimeste hulgas).</p> <p><u>Märkus:</u> tööhõive määra tuleks suurendada igas sihtgrupis, sh tervete ja tööealiste seas.</p> <p><u>Ettepanek:</u> Meie inimene leiab eneseteostust kogu elukaare vältel (sh suurendada tööhõive määra eakate (70+), noorte (15-24) ja vähenenud töövõimega inimeste hulgas).</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud.</p> <p>Sõnastust on muudetud.</p>
32.	4.1.2. Elukestva õppe valdkond	<p>Peamised tegevussuunad</p> <p>Kodukandi kultuuri väärtustamise toetamine</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud.</p>

	Lk 11	Ettepanek täiendada: Kodukandi kultuuri ja võru/seto keele väärtustamise toetamine	Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Sõnastust on muudetud. Täiendatud: Kodukandi kultuuri väärtustamise toetamine, võru ja seto keele lastele (järgmistele põlvkondadele) elava ja igapäevaselt kasutatava keelena edasiandmine.
33.	4.1.2. Elukestva õppe valdkond Lk 11	<p><u>Märkus:</u> Maakonna arengustrateegia hetkeolukorra ülevaate rahvastiku (lk 6 ja peamised järeldused punkt 3, lk13) räägivad laste arvu, rahvaarvu ja ka maksumaksjate hulga vähenemisest.</p> <p>Erinevalt Eesti keskmisest, kus viimase kümne aasta jooksul on kasvanud vanusegrupid 0-6 ja 65+, on Võru maakonnas kasvanud ainult 65+ vanusegrupp. Enim on kahanenud kooliealiste (7-18) grupp (-32,2% -1 957 lapse võrra). Lasteaia- (jätkuv vähenemine 64 lapse ehk 2,7 % võrra) ja kooliealiste vanusegruppide kahanemine toovad endaga kaasa väheneva nõudluse lasteaia- ning koolikohtade järele. See tähendab, et persepektiivis peavad omavalitsused tühjaks jäävatele majadele leidma uut rakendust. Samuti tingib selline olukord vajaduse koolivõrgu ümberhindamiseks. Maksumaksjate hulga vähenemine (1 017 inimese ehk 4,4 % võrra) toob endaga kaasa raskused avalike teenuste pakkumisel, kuna omavalitsuste tulubaas kahaneb. Tõusnud on vanemaealiste 65+ grupp (471 inimese ehk 6,4 % võrra), mis tähendab, et nõudlus vanusegrupi teenusteks tõuseb, mis omakorda avaldab survet kohalike omavalitsuste eelarvetele ning tõstatab vajaduse teenustele mõeldud eelarve summade suurendamiseks.</p> <p>Ülevaate ja analüüsid on korduvalt on välja toodud, et on vaja ümber hinnata koolivõrk.</p> <p>Samas pole ühtegi tegevussuunda, mis seda teemat käitleks. Eesmärgi poolt tundub, et sobiks "Kasutame oma võimalusi parimal moel".</p>	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud. Lisatud tegevus Maakonna haridusvõrgu analüüs.

		Ettepanek lisada tegevussuuna alla: Maakonna koolivõrgu korrastamine ning vajaduste ja võimalustega vastavusse viimine.		
34.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond Lk 12	Lauses „Samuti aitab jätkusuutlikkust suurendada võimaluste tagamine väikesteks investeringuteks ning kogukondade suurem rahastus, raha läbipaistvam jagamine, kogukondade kaasamine ning otsuste tegemine võimalikult elanike lähedal“ saab mõtte paremini edasi anda. <u>Ettepanek sõnastuseks:</u> „...ning otsuste tegemine elanikele võimalikult elanike lähedal“	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Sõnastus jäetud muutmata.
35.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond Lk 13	Peamised tegevussuunad. Paljulapselised perekonnad on elujõulised. <u>Märkus:</u> kõik perekonnad on olulised, ei tähtsustaks ühte sihtgruppi - nt üksikvanemad või puudega lapse vanemad on ka raskustes, jne <u>Ettepanek:</u> Perekonnad on elujõulised	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
36.	4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond Lk 13	Peamised tegevussuunad. Uuenduslike transpordilahenduste, nõudetranspordi ja sõidujagamise kasutuselevõtt. <u>Märkus:</u> nimetatud nõudetransport ja sõidujagamine ise ongi ühed sagedasemad ja peamised uuenduslikud lahendused, mida selles valdkonnas arendatakse. Kasutuselevõtu asemel räägiks pigem arendamisest <u>Ettepanek sõnastada:</u> Uuenduslike transpordilahenduste, sealhulgas nõudetranspordi ja sõidujagamise arendamine.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
37.	4.2.1. Majandusvaldkond Lk 14	“Seetõttu on kohaliku suunitlusega ettevõtete jaoks eriti oluline, et meie maakonna inimesed eelistaksid tarbida oma maakonna tooteid ja teenuseid. Seda vajadust ei ole täna elanike tasandil teadvustatud“. Esimese lausega sisult nõus, kuid teisega päris mitte – üks osa kohalikest elanikest on hakanud järjest enam oma toidutarbimises ja spets. ostudes kohalikku toodangut eelistama, muus osas on arenguruumi muidugi veel küllaga.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.

		<p><u>Ettepanek</u> lisada lausesse: „piisavalt“ „Seda vajadust ei ole täna elanike tasandil piisavalt teadvustatud“.</p> <p>Lause “Ehkki meie maakonnas loodavate ettevõtete arv püsib Eesti keskmisega samal tasemel, on meil ometi maakonna Demograafilise struktuuri tõttu just noori alustavaid ettevõtjaid vähe“ jääb tavalugejale segaseks. Kui siin on mõeldud ettevõtlusaktiivsust, mida mõõdetakse statistilise näitajaga, siis tuleks seda selgemalt väljendada</p> <p><u>Sõnastusettepanek:</u> Ehkki meie maakonna ettevõtlusaktiivsus (aasta jooksul käivet näidanud lisandunud ettevõtete arv 1000 elaniku kohta) püsib Eesti keskmisega samal tasemel, on meil ometi maakonna demograafilise struktuuri tõttu just noori alustavaid ettevõtjaid vähe.</p>		
38.	4.2.1. Majandusvaldkond Lk 15	<p>Peamised tegevussuunad</p> <p>1) <u>Märkus:</u> Avalik sektor saab aidata siis, kui ettevõtjad on ise aktiivsed ja soovivad koostööd teha, seda nii teiste ettevõtjatega kui ka avaliku sektoriga. Varasema kogemuse põhjal - igasuguste algatuste osas peab olema huvigrupp ehk kui tekib sarnaste probleemidega grupp, kellel on motivatsioon ja soov midagi parandada, siis saab avalik sektor aidata otsida lahendusi. Muidu juhtub nii, et asi on valmis, aga kellele??</p> <p><u>Ettepanek.</u> Lisada tegevussuunda järgmised tegevused: Meie maakonna ettevõtjad on teevad omavahel koostööd. Maakonna ettevõtjad ja avalik sektor panustavad tööstus- ja ettevõtlusalade turundamisse.</p> <p>2) <u>Märkus:</u> Mitte ainult uus tehnoloogia ei säästa loodust vaid ikka kogu ettevõtte/organisatsiooni tegutsemine, ka teenindussektor on võib olla nõ mitesäästev.</p> <p><u>Ettepanek:</u> Lisada tegevussuunda tegevus: Ettevõtjad ja organisatsioonid tegutsevad loodust säästvalt.</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud. Tegevuse sõnastust täiendatud: Luuakse Kagu-Eesti ettevõtlusalade võrgustik eesmärgiga ühiselt arendada ja turundada võrgustikku kuuluvaid alasid. Maakonna ettevõtjad ja avalik sektor panustavad tööstus- ja ettevõtlusalade turundamisse.</p> <p>Lisatud tegevus: Ettevõtjad ja organisatsioonid</p>

				tegutsevad loodust säästvalt.
39.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond Lk 16	Eelpool räägitakse põlvkondade vahetumise probleemist või järelkasvu puudumisest. Kultuuri puhul see samuti teemaks, kuid probleemi kirjeldus jääb ebaselgeks. Nt laused "Kultuurivaldkonnas on täheldatav põlvkondade probleem. Oluline on ka see, et peale kasvaks uusi tegijaid. Eesmärgiks on kaasata võimalikult palju noori". <u>Ettepanek sõnastuse muutmiseks:</u> "Kultuurivaldkonnas on täheldatav põlvkondade vahetumise ja järelkasvu probleem. Oluline on ~~ka see~~ , et peale kasvaks uusi tegijaid. Eesmärgiks on kaasata võimalikult palju noori, pakkudes neile väljundit nii kultuuri looja kui ka publikuna.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
40.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond Lk 16	Lause „Rahva- ja kultuurimajadele on oluline leida maksimaalne rakendus (nt päeval üks, õhtul teised tegevused), mis omakorda tagaks majandamiskulude optimeerimise“ mõtet saab öelda paremini, näiteks: „Rahva- ja kultuurimajadele on oluline leida maksimaalne rakendus (nt päeval ühed , õhtul teised tegevused), mis omakorda aitaks nende majandamisel kulusid optimeerida“.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud.
41.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond Lk 17	Peamised tegevussuunad: <u>Ettepanek</u> lisada: Piirkondliku ja kohaliku eripära esiletoomine avalikus ruumis.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Tegevussuund lisatud.
42.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond Lk 17	Tegevussuund: Piirkonna märkide võimestamine ja arendamine (suitsusann, seto leelo, Uma Mekk, Seto Küük, Uma Pido jne). <u>Märkus:</u> Tuleks rääkida sõnaselgelt piirkonna tunnusmärkidest ja –üritustest. Muidu ei saa lugeja aru, mis märkidest käib jutt? Rinnamärgid, aumärgid?	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Sõnastus jäetud muutmata. Lisatud (suitsusann, seto leelo, Uma Mekk, Seto Küük, Uma Pido, Seto Kuningriik jne).

		<p><u>Sõnastusettepanek:</u> Piirkonna tunnusmärkide võimestamine ja arendamine (suitsusann, seto leelo, Uma Mekk, Seto Küük, Uma Pido jne).</p>		
43.	4.4.1. Taristu ja keskkonna valdkond Lk 18 ja lk 19	<p><u>Täiendada</u> sõnastust järgmiselt: Tänavavalgustus on paljudes kohtades amortiseerunud ja energiat raiskav. Eesmärgiks on olemasoleva tänavavalgustuse kaasajastamine ja CO2 emissiooni vähendamine. Taristu ja keskkonna valdkonna peamised tegevussuunad on: <u>Täiendada</u> sõnastust maakonna, kohalike ja lähikeskuste võrgustiku ning Võru linna kui tugeva maakondliku keskuse arendamine.</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on muudetud: Piirkonna, kohalike ja lähikeskuste võrgustiku ning Võru linna kui tugeva maakondliku keskuse ~~areng~~ arendamine.</p>
44.	4.4.2. Maine valdkond Lk 21	<p>Mainel puudu tegevussuunad!!! Miks? Jääb selgusetuks, mida peame tegema, et maakond ja meie väärtused oleks nähtavad ja arusaadavad. Põhisõnumid: <u>Ettepanek lisada:</u> Võru maakonnas on hea elada ning ennast teostada.</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Maine valdkonnas on põhisõnumid. Konkreetsed tegevused on toodud maine valdkonna tegevuskavas.</p>
45.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade	<p>Kogu lisa lõikes Üle vaadata, et tabelite ja peatükkide pealkirjad ei jääks üksikult lehele, st pealkiri on ühel lehel ja tekst algab hoopis teiselt lehel.</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust korrigeeritud.</p>
46.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade Lk 17 ja 18	<p>lk 17 ja 18 korduvad laused: ... 3 suurettevõtet.</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud.</p>
47.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade 2.3 Ettevõtlusalad maakonnas	<p>Võrukivi tööstusala nimi on Võrukivi Tehnopark. Samas lõigus peaks ära mainima ka, et arendamist vajab ka Pika tänava tööstuspiirkond (sh endise KEK-i territoorium).</p>	<p>Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud. Lisatud lõik Arendamist vajab ka</p>

	Lk 21		gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Pika tänava tööstuspiirkond (sh endise KEK-i territoorium).
48.	2.4 Turism Lk 28	Võru linna objektide valik on paljude kordustega ja osad objektid puuduvad sootuks. Uus loetelu: Keskväljak (Seminari väljak) Katariina kirik Parvlaev Estonia huku mälestusmärk Võru Gümnaasiumi hoone Vana tuletõrjemaja Ekaterina kirik ja teemapark Pangahoone Võru riigimaja Võrumaa Turismiinfokeskus Karma antikvariaat Skulptuur „Lustlik seapere” Katariina allee ja Katariina II skulptuur Vana apteegihooned (Stedingu maja) Vana-Võrumaa Kultuurikoda (Võrumaa Muuseum) Dr. Fr. R. Kreutzwaldi monument ja park Karja ja Koidula tänavate puitmajad Skulptuur „Elujõud” Roosisaare sild ja muinasaja asulakoht Tamula rannapromenaad Dr. Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseum Kultuurimaja Kannel ja linnagalerii Kesklinna park Navitrolla maalid Võru Linnasauna seinamaaling Kubja rand ja Kubja rekreatsioonialad Võru Spordikeskus	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Objektide nimekiri on täiendatud/muudetud.
49.	2.5 Kaugtöö Lk 29	Tähelepanek: Tekkis küsimus kas kõigis raamatukogudes ja kogukonnakeskustes on olemas kaugtöökohad? Pigem kaldun arvama, et mitte.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922	Ettepanekuga arvestatud. Raamatukogud on loetelus ära jäetud.

			gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	
50.	2.7 Peamised majandusvaldkonna analüüsist tulenevad järeldused Lk 32	Täiendada sõnastust: Suurt potentsiaali omavad ettevõtlusalad Missos, Väimelas, Võrusoos (sh Pika tn piirkond), Kobelas, Vastseliinas ja Rõuges. Potentsiaali rakendamiseks on aga tarvis teha ühiseid jõupingutusi nende väljaarendamiseks	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust on täiendatud.
51.	5.2 Sport Lk 56	<u>Lisada info</u> , et Võru linnas asub Eestis ainulaadne betoonist skatepark. Siseskatepark asub Vastseliinas. Harrastajate suureks sooviks on, et Võru linna loodaks uus siseskatepark.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Lisatud on sõnastus: Võru linnas asub Eestis ainulaadne betoonist skatepark. Maakonna ainuke siseskatepark asub Vastseliinas. Harrastajate suureks sooviks on, et ka Võru linna loodaks uus siseskatepark.
52.	6.2 Keskkond Kaugküttevõrk Lk 66	Võtta 4. lõigust sulgudest välja endise nimega Võru Soojus, sest tegu on 2 täiesti erineva ettevõttega. Võru Vesi ei muutnud nime, vaid Danpower ostis ettevõtte. Antud lõigu peaks ülevaatama Danpoweri esindajad, sest Kesklinna ja Laane kaugküttevõrk ühendati.	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud. Muudatus on tehtud. Ära on jäetud lõik: Võru linnas on kolm kaugküttevõrgu piirkonda: Kesklinna, Võrukivi ja Laane kaugküttevõrk. Suurim neist on Kesklinna, kus on kokku ühendatud Vabaduse ja Võrusoo katlamajade soojusvõrgud.
53.	6.2 Keskkond Jäätmekäitlus Lk 68	Esimene lause on jäänud lõpetamata.	Tiina Hallimäe arendusnõunik	Ettepanekuga arvestatud. Sõnastust korrigeeritud.

			Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	
54.	Tegevuskava	<p><u>Tähelepanek:</u> Väga palju kordusi, praegusel kujul on raske ettepanekuid teha, kuna korduseid on palju. Tegevuskava koostaja peaks korralikult ja süvenenult veelkord üle vaatama. Kirjapilt ja stiil on loperdav. Kohati laused poolikud. Tundub, et viimaseid google keskkonnas tehtud muudatused on vaid osaliselt sisse viidud. Samuti hajub fookus, mis on maakondlik ja mis on kohalik.</p> <p>Välja on jäänud nt: Tehnika- ja tehnoloogiaalane huviharidus Haridusasutuste pindade optimeerimine ja riskasutuse suurendamine Kreutzwaldi kooli võimlemislinnak Võru maakonna turismiinfokeskuse kättesaadavuse parandamine Sotsiaaltranspordi arendamine Sotsiaalteenuste arendamine</p> <p>Eeltoodust lähtuvalt on ettepanek <u>ettepanek:</u> Tabeli koostaja peaks veelkord kõik tegevused üle vaatama, et ei oleks kordusi ja siis uuesti avalikustama. Hetkel on tabel veel liiga tööversioon.</p>	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud.
55.	Tegevuskava	<p>Lisaks tähelepanek, et maakondliku ja kohaliku mõjuga projektide nimekirja koostamiseks/ülevaatamiseks on VAK andnud teatud suunised, neist olulisemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nimekirjas olevad projektid peavad kajastuma KOVde eelarvestrateegiates. Kui projekt ei kajastu KOV eelarvestrateegias, siis seda projekti nimekirja ei panda. 2. Maakondlikud projektid peavad ületama ühe KOV piire ning omama maakondlikku mõju. 	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Märkus teadmiseks võetud.

		Praeguses versioonis sisse jäänud sellised kohaliku mõjuga investeeringutegevused, mis võivad küll olla eelarvestrateegias, aga mis ei ole iseloomult PROJEKTID. Kohaliku mõjuga asju peaks hoidma investeeringuprojektide, mitte jooksvate, igapäevaste ülesannete tasemel.		
56.	Tegevuskava	5.7 Kultuuri ja eripära valdkonna investeeringud (kohaliku mõjuga projektid) 5.7.16. Võru muinsuskaitseala arendamine. Parandusettepanek: Võru linna muinsuskaitseala arendamine	Tiina Hallimäe arendusnõunik Võru Linnavalitsus tel +372 785 0922 gsm +372 5343 6302 tiina.hallimae@voru.ee	Ettepanekuga arvestatud.
57.	4.1 Õnnelikud ja tegusad inimesed.	Tegevussuunana lisada toetavad tegevused väljarände vähendamiseks ning sisserände suurendamiseks. Juba aastaid on eesti väljarände saldo negatiivne. St. rohkem inimesi tuleb välisriikidest tagasi kui sinna läheb. Kahjuks Võru maakonna rände statistikas see välja ei tule. Eriliselt vajab teema tähelepanu sellepärast, et Võru maakonnast on olnud just aktiivne ränne välisriikidesse (Soome, Rootsi). Vajame aktiivset tegutsemist, et sinne positiivne eluolumuutus paremini nähtav oleks ning kaaskondlased, kes on pikemalt eemal viibinud või uued elanikud, kes on piirkonda sisse rännanud kohaneks olemasoleva keskkonnaga võimalikult kiiresti. Mida kiirem on integratsioon(sulandumine) olemasolevasse elukeskkonda, seda tõenäolisem on, et jäädakse piirkonda paikseks. Vajalik on temaatiline aktiivne koostöö Töötukassa ning Eesti Integratsiooni sihtasutusega.	Aigi Young Juhataja/Europe Direct Võru teabekeskus Projektispetsialist/SA Võrumaa Arenduskeskus Tel: +372 5309 0923 aigi.young@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. 4.1.3. Kestliku kogukonna valdkond on lisatud uus tegevussuund: Toetavad tegevused väljarände vähendamiseks ning sisserände suurendamiseks. Tegevuskavasse lisatud tegevus: Temaatiline aktiivne koostöö Töötukassa ning Eesti Integratsiooni Sihtasutusega.
58.	4.3.1. Kultuuri ja eripära valdkond Lk 17	Lisada tegevussuund: Väliskoostöö ja rahvusvahelise suhtluse arendamine.	SA Võrumaa Arenduskeskus Aivar Nigol Arendusnõunik aivar.nigol@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Lisatud eesmärk: Väliskoostöö ja rahvusvahelise suhtluse arendamine. Lisatud tegevussuund: Rahvusvahelistes ja

				<p>piiriülestes programmides ja projektides osalemine. Lisatud tegevused: 5.6.1. Piiriülestes programmides ja projektides osalemine. 5.6.2. Väliskoostöö arendamine.</p>
59.	Tegevuskava	3.7.3. Antsla linnaruumi kaasajastamine. Palume vähendada summa 1 000 000 euroni	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud.
60.	Tegevuskava	1.5.2. Kasumetsa Terviserajale kunstlumetootmise süsteem. Tõsta tegevussuuna 6.6.1. Avaliku ruumi arendamine alla	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud.
61.	Tegevuskava	5.7.6. EELK Urvaste koguduse kiriku rekonstrueerimine. Tõsta kohalike projektide alt maakondlike alla 5.6. Kultuuri ja eripära valdkonna investeeringud (maakondliku mõjuga projektid).	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud.
62.	Tegevuskava	Lisada 1.5. Heaolu valdkonna investeeringud (kohaliku mõjuga projektid) alla Sotsiaalteenustekeskuse rajamine Antsla valda elluviimine 2021+ ilma rahasummata	Kalev Joab arenguspetsialist Antsla vallavalitsus kalev@antsla.ee	Ettepanekuga arvestatud.
63.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 22	Võru maakonna loodus on järvede-, metsade- ja sooderohke. Maakonna lõunaosa hõlmab Eesti kõrgeim ja järvederohkeim Haanja kõrgustik, kus asub Eesti kõrgeim tipp Suur Munamägi. Suurimateks järvedeks on Vagula (518,7 ha) ja Ähijärv (176,2 ha), suurimateks soodeks Keretu (5 545 ha) ja Kaugjärve (1 816 ha) sood., populaarseks külastusobjektiks on Luhasoo soo ning erinevad maakonnas paiknevad matkarajad. Järvede kõrval on piirkonnas ka hulgaliselt jõgesid, neist pikimad,	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Tekst on parandatud.

		mis maakonda läbivad, on Võhandu (162 km) ja Pedetsi (159 km) jõed		
64.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 22	Tabel 16 lisada täpsustus majutatud turistide arv	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Muudatus on tehtud.
65.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 23	Haanja Milla Köök ja majutus Haanja küla puhkemaja (selliselt on objekt trükisesse antud) Rogosi Mõisa külalistemaja Ööbikoru puhkekeskus Sepa talu Viitina puhkemaja Viitina külalistemaja-vesiveski lisada toitlustuskohtadena Tindioru Forell Saarsilla Talukohvik Rõuge Suurjärve külalistemaja Ööbikoru Villa restoran Andreas Haanjamehe talu Rogosi Mõisa Köök Suhka talu Vaskna talu Krabi Kõrts	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Nimekiri on muudetud.
66.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 24	Setomaa vald lisada majutused: Kirsi talo kodumajutus Piusa Ürgoru Puhkekeskus Kodu Kodu majutus Eve puhketalu Peko puhkemaja Seto süük ja juuk Taarka Tarõs on juba olemas Taarka Tarõ Kõögikõnõ	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Nimekiri on muudetud.
67.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 25	Võru linn lisada: Nõõrimaa söögisaal Hesburger	Kadri Moppel turismikoordinaator	Ettepanekuga arvestatud. Nimekiri on täiendatud.

		Dajandra toidusaal	SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	
68.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 25	Võru vald lisada majutus: Kotkapesa puhkekeskus Kürioru puhkekeskus Tammemetsa turismitalu Lebola puhkemaja Toitlustuskohtadele lisada: Metsakohvik	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Nimekiri on täiendatud.
69.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 25	Lisaks muuta palun lõik: Portaali www.puhkaeestis.ee andmetel on Võru maakonnas 42 aktiivse puhkuse teenuse pakkujat, kultuuri ja ajaloo on seotud 78 ja loodusega 57 pakkujat. Sihtkoha turismiinfot on võimalik leida ka kahelt kohaliku tasandiga turismiportaalist www.visitvoru.ee ja www.visitsetomaa.ee	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Lõiku on muudetud: Sihtkoha turismiinfot on võimalik leida ka kahelt kohaliku tasandiga turismiportaalist www.visitvoru.ee ja www.visitsetomaa.ee
70.	Lisa 1 Hetkeolukorra ülevaade lk 25	Turismiobjekte on maakonnas 142, mis on ära toodud tabelis 17.	Kadri Moppel turismikoordinaator SA Võrumaa Arenduskeskus +372 5331 1919 kadri.moppel@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Lõik on kustutatud.
71.	Tegevuskava	4.3.1.2. Tsentri eestvedamisel käivitatakse kaasaegne kaugtöökeskus, mis kätkeb lisaks füüsilisele taristule ka vajalikke tugiteenuseid. (Eemaldatud sulgudes täpsustus „Kaugtöökeskus 2.0“) 4.2.2.2 tuleks sellisel kujul välja võtta. Lisada tegevus 4.1.4.4. (Tegevussuund 4.1.4. Avaliku sektori pakutavad teenused on vajalikud ja annavad arenguks kasulikku tuge.)	Eveli Kuklane Kohalike omavalitsuste nõunik Regionaalhalduse osakonna Võru talitus Rahandusministeerium eveli.kuklane@fin.ee Tel 715 58 32 Mob 555 420 88	Ettepanekuga arvestatud. Muudatused on tehtud.

		<p>4.1.4.4. Maakonna arendusorganisatsioonid koonduvad tõhusama koostöö ja arendustöö elluviimiseks kompetentsikeskus Tsenter hoonesse.</p> <p>Tegevussuunad 4.2.2 ja 4.2.3 võiks ühendada, sest tegevused seal all on jäänud valdavalt horisontaalsed. Tegevussuund 4.2.2 Ettevõtted rakendavad aktiivselt innovaatilisi lahendusi ning kaasaegset ja säästlikku tehnoloogiat.</p> <p>4.2.2.2 Tsenter koordineerib (alternatiiv: veab eest) tugitegevusi innovatsiooni rakendamiseks maakonna ettevõtetes. Ümbersõnastatuna innovatsioonivedur. Tegevussuund 4.2.3 läheks siis ka välja ning selle all olnud tegevused kolivad 4.2.2 alla ümber.</p>		
72.	Lisa	Lisada: Võru maakonna arengustrateegia kaart.	SA Võrumaa Arenduskeskus Aivar Nigol Arendusnõunik aivar.nigol@vorumaa.ee	Ettepanekuga arvestatud. Kaart on lisatud.